

Європейська Комісія

**Високий представник
Європейського Союзу в закордонних
справах і з питань політики безпеки**

Брюссель, 18.11.2015
JOIN(2015) 50 остаточна версія

**Спільне повідомлення для Європейського Парламенту, Європейської Ради,
Європейського економічно-соціального комітету та Комітету регіонів**

Перегляд Європейської політики сусідства

{SWD(2015) 500 остаточна версія}

I. ВСТУП

Європейську політику сусідства (ЄПС) було запроваджено в 2004 році щодо допомоги ЄС підтримувати та розвивати стабільність, безпеку та процвітання в країнах, що знаходяться найближче до його кордонів. ЄС залишається відданий цим цілям, але події попередніх років виявили потребу нового підходу, перегляд пріоритетів і запровадження нових шляхів роботи.

За минулі 12 років відбулися радикальні зміни у дуже багатьох країнах навколо ЄС. Були деякі позитивні події: місцеві діячі вживали заходів для започаткування реформ, спрямованих на ствердження верховенства права, соціальної справедливості та посилення підзвітності, прикладом чого стала Нобелівська премія миру, вручена Квартету національного діалогу Тунісу. У той же час конфлікти, зростання екстремізму та тероризму, порушення прав людини, інші виклики, що постали перед міжнародним правом, та економічні потрясіння спричинили великі потоки біженців. Відповідні події спостерігалися в Північній Африці та на близькому Сході на фоні арабських повстань і підйому ІДІЛ/Да'еш. На сході все більш напориста зовнішня політика Росії призвела до порушення суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України. Затягування конфліктів продовжує порушувати розвиток регіону.

Тим часом стала привертати гостру увагу і власна взаємозалежність ЄС з його сусідами. Всі більша кількість біженців прибуває до кордонів Європейського Союзу зі сподіваннями на безпечніше майбутнє. Енергетичні кризи підкреслили потребу ЄС у співпраці з сусідами щодо питання енергетичної безпеки, у тому числі щодо диверсифікації джерел, маршрутів і поставників енергії. Відбулися терористичні акти, спрямовані на ЄС і його сусідів, зовсім нещодавно жакливі терористичні напади, скоєні в Парижі 13 листопада.

Мета цього перегляду ЄПС полягає у тому, щоб запропонувати, як ЄС і його сусіди можуть розвинути більш ефективне партнерство. Таким чином ЄС просуватиме свої інтереси, у тому числі сприятиме поширенню загальних цінностей. Власна стабільність ЄС спирається на демократію, права людини та верховенство права і економічну відкритість, а для нової ЄПС стабільність буде головним політичним пріоритетом протягом цього мандату.

Диференціація та більша взаємна приналежність стануть головною ознакою нової ЄПС, яка визнаватиме те, що не всі партнери прагнуть до правил і стандартів ЄС, і відображатиме бажання кожної країни щодо природи та центральної ідеї такого партнерства з ЄС.

ЄС не може самостійно вирішити багато викликів, що існують в регіоні, є межі його впливу, але нова ЄПС відіграватиме свою роль у сприянні створенню умов для позитивного розвитку.

Перегляд, запропонований Президентом Європейської Комісії Жаном-Клодом Юнкером і на вимогу Держав-членів ЄС, спирається на узагальнення 250 відповідей, отриманих в ході публічних консультацій з Державами-членами ЄС, урядами країн-партнерів, інституціями ЄС, міжнародними організаціями, соціальними партнерами, громадянським суспільством, бізнесом, науково-дослідними центрами, навчальними закладами і представниками громадськості, що значною мірою доводить потребу внесення змін до ЄПС як по суті, так і методологічно.

Публічні консультації показали, що, у той час як пропозиція тісніших відносин з ЄС для тих країн, які розпочали реформу урядування, заохотила зміни в деяких країнах, нинішня практика і політика розглядалася іншими партнерами як спрямована на занадто віддалені у часі цілі й така, що недостатньо відображає їхні відповідні прагнення. Консультації також засвідчили, що необхідно посилити відчуття приналежності як з боку партнерів, так і Держав-членів ЄС; співпраця повинна отримати чіткішу і більш релевантну ціль; має бути забезпечена більша гнучкість, яка дала б ЄС і його партнерам змогу реагувати на постійну зміну потреб і умов.

Зусилля будуть спрямовані на пошук більш ефективних способів сприяння поширенню демократії, підзвітності та належного урядування, а також здійсненню реформи правосуддя, що

передбачає забезпечення як верховенства права, так і фундаментальних прав. Важливе місце також відводиться відкритим ринкам і росту, всеосяжному економічному розвитку і особливо перспективам для молоді як таким, що мають ключове значення для стабілізації суспільств серед сусідніх країн. Більша увага приділятиметься енергетичній безпеці та діяльності щодо клімату як Європейського Союзу, так і самих партнерів.

Новим пріоритетом буде посилення роботи з нашими партнерами щодо реформування сектору безпеки, попередження конфліктів, боротьби з тероризмом і впровадження політики антирадикалізації – все у повній відповідності з міжнародним правом прав людини. Більш ніж коли-небудь після терористичних нападів, які сталися 13 листопада в Парижі, необхідна посилена співпраця у цих сферах з нашими сусідами. Також пріоритетами є безпечне та законне пересування і вирішення питання нелегальної міграції, торгівля людьми та контрабанда.

Нова ЄПС буде спрямована на розгортання наявних інструментів і використання доступних ресурсів у більш злагоджений і гнучкий спосіб. Крім того, важливо буде намагатися глибше залучити Держави-члени ЄС до поживлення роботи з нашими сусідами. Так само мета полягатиме в глибшому залученні громадянського суспільства та соціальних партнерів.

На регіональному рівні Східне партнерство буде додатково посилене відповідно до зобов'язань, виголошених на Ризькому саміті Східного партнерства 2015 року. Ініціатива "Союз для Середземномор'я" може зіграти посилену роль у підтримці співпраці між південними країнами-партнерами. Тепер нова ЄПС намагатиметься залучити інших регіональних гравців, де доречно, поза межами країн, які входять до регіону сусідства, при вирішенні регіональних викликів.

Схвалення Генеральною асамблеєю ООН Порядку денного сталого розвитку до 2030 року та його Цілей сталого розвитку (ЦСР), а також потужна підтримка, яку ЄС надає його впровадженню, забезпечили нові, придатні для трансформації політичні рамки для співпраці з партнерами. Більше того, цей перегляд, як один з її елементів, тісно узгоджується з ширшою роботою щодо Глобальної стратегії ЄС у сфері зовнішньої політики та політики безпеки.

За допомогою цих та інших заходів ЄС намагатиметься посилити ЄПС як рамки для відносин з усіма партнерами в майбутньому.

II. СТАБІЛІЗАЦІЯ РЕГІОНУ СУСІДСТВА

Європейська політика сусідства – це довгострокові відносини з країнами-сусідами ЄС, однак вона також має брати до уваги і найбільш нагальні поточні потреби. Упродовж наступних трьох-п'яти років найактуальнішим викликом в багатьох частинах регіону сусідства є стабілізація. Причини нестабільності часто лежать за межами лише царини безпеки. Підхід ЄС полягатиме у тому, щоб комплексно вирішити проблему джерел нестабільності в усіх сферах. Нестабільність веде своє коріння від бідності, нерівності, відчуття несправедливості, корупції, слабого економічно-соціального розвитку і відсутності можливостей, особливо для молоді, що у свою чергу посилює вразливість і веде до радикалізації. В рамках нової ЄСП докладатимуться рішучі зусилля для підтримки економіки та покращення перспектив для місцевого населення. Ця політика має допомогти країнам-партнерам стати тим місцем, де люди хотітимуть будувати своє майбутнє, а також сприятиме вирішенню питання неконтрольованого пересування людей.

Під час публічних консультацій велика кількість учасників, у тому числі представники багатьох країн-партнерів, виражали тверде переконання в тому, що ЄС має посилити свою взаємодію з партнерами у сфері безпеки. В інших галузях переглянута ЄПС пропонуватиме спеціально розроблений підхід для співпраці з питань, які стосуються безпеки, й активно забезпечуватиме здатність нашої взаємодії до швидкого реагування на конфлікти та її повну відповідність міжнародному праву, в тому числі міжнародному праву прав людини. Нова ЄПС спрямована на попередження конфліктів за допомогою системи раннього оповіщення у

посланням із заходами раннього превентивного реагування, а також посилення спроможності партнерів у цьому відношенні. Заходи, передбачені цим Спільним повідомленням, мають на меті запропонувати шляхи посилення стійкості партнерів ЄС перед лицем зовнішнього тиску і їхню здатність робити власний суверенний вибір.

III. СИЛЬНІШЕ СУСІДСТВО, СИЛЬНІШІ ПАРТНЕРСТВА

Під час консультацій ставилися запитання щодо перспектив ЄПС, зокрема, чи має ця політика продовжуватися і в якій формі. Відповіді засвідчили таке:

- * Наші партнери мають різні прагнення: наші відносини мають відображати це повніше;
- * ЄПС повинна відображати інтереси ЄС та інтереси наших партнерів;
- * Партнерства мають зосереджуватися на меншій кількості пріоритетів;
- * Держави-члени ЄС повинні бути більше залучені до ЄПС;
- * Приналежність політики партнерам має бути посилена.

Більшість співрозмовників у рамках консультацій щодо ЄПС виразили побажання побачити певні спільні рамки політики для країн Східного та Південного сусідства. Однак існує чіткий запит на зміни із забезпеченням більш пристосованих до потреб кожної країни, більш диференційованих партнерств між ЄС і кожною країною-сусідом, так, щоб вони відображали різні амбіції, здатність й інтереси.

У тих випадках, коли партнер прагне здійснювати глибші відносини з ЄС на основі спільних цінностей, робота розвиватиметься на існуючій основі. Грузія, Республіка Молдова та Україна обрали шлях політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС за допомогою Угод про асоціацію/поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (УА/ПВЗВТ) нового покоління; Марокко отримує переваги від просунутого статусу у своїх відносинах з ЄС, а Туніс має привілейоване партнерство. ЄС працюватиме з цими партнерами для подальшого розвитку відносин і максимізації переваг для обох сторін відповідних угод. Для підтримки цих угод ЄС має збільшити можливості для політичного діалогу на міністерському рівні з цими партнерами.

ЄС пропонує розпочати новий етап взаємодії з партнерами в 2016 році, консультуючись щодо майбутньої природи та цілей партнерства. Очікується, що з'являться різні моделі відносин, які посилять відчуття приналежності до цього партнерства для обох сторін. ЄС готовий обговорювати можливість спільного визначення нових пріоритетів партнерства, що допоможе чіткіше сфокусувати відносини на спільно визначених інтересах у кожному окремому випадку.

Підхід, що спирається на заохочення («більше за більше»), був успішним у підтримці реформ у сфері ефективного урядування, демократії, верховенства права у тих випадках, коли партнери виявили зацікавленість у проведенні таких реформ. Однак, його виявилось недостатньо для заохочення зацікавленості в реформах там, де політична воля відсутня. У цих випадках ЄС вивчатиме більш ефективні шляхи для доведення партнерам своєї точки зору щодо необхідності фундаментальних реформ, у тому числі шляхом взаємодії з громадськими, економічними та соціальними гравцями.

Більше не буде одночасного представлення індивідуальних звітів про успішність впровадження політики в усіх країнах. Натомість ЄС намагатиметься розробити новий стиль оцінки, зосереджуючись на конкретно на досягненні цілей, узгоджених з партнерами. Час презентації таких звітів буде плануватися таким чином, щоб забезпечити основу для політичного обміну поглядами на відповідних зустрічах високого рівня з країнами-партнерами, таких як засідання Рад асоціації/співпраці. Для тих партнерів, які воліють зосередитися на меншій кількості стратегічних пріоритетів, рамки звітування будуть скориговані таким чином, щоб відображати нову ціль. На додаток до звітів, пристосованих до особливостей відносин з кожною окремо взятою країною, будуть готуватися регулярні звіти, що відстежуватимуть розвиток подій в регіоні сусідства. Ці звіти міститимуть елементи, необхідні відповідно до вимог Регламенту

Інструменту Європейського сусідства, у тому числі інформацію щодо питань фундаментальних свобод, верховенства права, гендерної рівності та прав людини.

Нова ЄПС має зосередитися на більш злагоджених зусиллях Європейського Союзу та його Держав-членів. ЄС має більший вплив, коли він об'єднаний у спільному зусиллі та виступає з єдиною позицією. Він пропонує своїм партнерам більше, коли використовує свої ресурси у стратегічний і добре скоординований спосіб. Тому, на додаток до дискусій з партнерами, Європейська Рада та Держави-члени ЄС матимуть більшу роль у визначенні пріоритетів і в підтримці їхнього впровадження. Це передбачить спільне програмування. Держави-члени ЄС запрошуватимуться відігравати роль провідних партнерів у певних ініціативах або супроводжувати певні компоненти реформ.

Європейська Комісія і Високий представник регулярно інформуватимуть Європейський Парламент, Європейський економічно-соціальний комітет і Комітет регіонів щодо впровадження нової ЄПС.

IV. НАЛЕЖНЕ УПРАВЛІННЯ, ДЕМОКРАТІЯ, ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА І ПРАВА ЛЮДИНИ

Консультації підтвердили тверде переконання у тому, що за допомогою ЄПС Європейський Союз має підтримувати і сприяти поширенню загальних цінностей. Вони також засвідчили, що використовувані нині методи одні вважають неефективними, а інші – перешкодою для рівного партнерства.

* ЄС рішуче сприяє утвердженню належного управління, демократії, верховенства права та прав людини;

* ЄПС шукатиме ефективніші шляхи підтримки реформ у своїх відносинах з кожним партнером у взаємно узгоджених форматах;

* ЄПС надаватиме більшу підтримку громадянському суспільству.

Забезпечення верховенства права та становлення незалежних і дієвих судових систем залишаться пріоритетами ЄС. Вони мають вирішальне значення для соціальної та економічної стабільності, створення довіри до державних інституцій та утвердження правової визначеності. Вільна від політичного впливу незалежна, прозора та неупереджена судова система, що гарантує рівний доступ до правосуддя, захист прав людини, гендерну рівність і відсутність дискримінації, а також всю повноту застосування закону залишатиметься ціллю ЄС у відносинах з усіма його партнерами. Підзвітна система публічної адміністрації на центральному та місцевому рівня урядування має ключове значення для демократичного управління та економічного розвитку. Тому суттєво важливою є реформа державного управління. Це передбачає посилення демократичних і незалежних інституцій; розвиток місцевих і регіональних органів влади; деполітизацію державної служби; розвиток електронного урядування, а також посилення інституційної прозорості та підзвітності. ЄС також підтримуватиме роботу, спрямовану на покращення спроможності партнерів у сфері розробки політики, результативності надання публічних послуг і управління публічними фінансами, функціонування національних парламентів.

Мають впроваджуватися ефективні антикорупційні заходи, переважно превентивного характеру, у відношенні масштабних публічних закупівель, (ре)приватизації, реформи підприємств, що знаходяться у державній власності чи контролюються державою, а також у схожих сферах з високим ступенем корупційної вразливості, у тому числі шляхом підтримки ключової ролі громадянського суспільства.

ЄС продовжить працювати з партнерськими урядами, громадянськими суспільствами та громадянами у відношенні питань, пов'язаних з правами людини та демократією, у тому числі з виборчими процесами, відповідно до Договору про Європейський Союз та Плану дій ЄС щодо

прав людини та демократії. Ми просуватимемо та захищатимемо всезагальність і неподільність всіх прав людини як всередині ЄС, так і в партнерстві з країнами з усіх регіонів.

ЄС започаткує з усіма партнерами всеосяжний діалог щодо питань прав людини та демократії, в тому числі щодо сфер, де досвід може відрізнятись. Права людини та демократія залишатимуться на порядку денному нашого політичного діалогу з партнерами у взаємно узгоджених форматах. Підтримка надаватиметься форумам громадянського суспільства.

Особлива увага приділятиметься впровадженню Плану дій ЄС із забезпечення гендерної рівності на 2016-2020¹, який має запропонувати змістове наповнення програмування Інструменту європейського сусідства, та підтримці партнерів ЄПС у виконанні їхніх зобов'язань щодо гендерної рівності та створення можливостей для дівчат і жінок відповідно до загального Порядку денного до 2030 року. Особлива увага приділятиметься фізичній та психологічній безпеці дівчат і жінок, просуванню соціальних і економічних прав, створенню можливостей для дівчат і жінок, їхньому доступу до правосуддя, навчання, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, посилення їхнього голосу та політичної участі, зміні інституційної культури для виконання цих зобов'язань.

ЄС намагатиметься підтримати здатність громадян забезпечувати підзвітність урядів і працюватиме над покращенням плюралізму, незалежності та професіоналізму місцевих ЗМІ, допомагаючи їм функціонувати як форум для публічних дебатів і як каталізатор змін в країнах-партнерах. Підтримку також має отримати відкритий і вільний Інтернет.

Подальшу допомогу повинно отримати субнаціональне, національне та міжрегіональне громадянське суспільство, як прямими засобами, так і через сприяння залученню інших організацій. Європейський фонд підтримки демократії (European Endowment for Democracy) може відіграти важливу роль у цьому відношенні. ЄС має підтримати розвиток спроможності професіоналів і лідерів громадянського суспільства в регіоні сусідства, використовуючи такі програми як Гранти для громадянського суспільства (Civil Society fellowships), з визнанням важливої ролі молоді у цьому відношенні.

У багатьох сусідніх країнах етнічні, релігійні та культурні особливості та традиції відіграють вирішальну роль у тому, як функціонує суспільство. Під час публічних консультацій учасники посилалися на ці фактори і попросили ЄС створити умови для представників відповідних груп відчувати свою більшу приналежність до відносин з Європейським Союзом. Тому ЄС має розширити свою взаємодію у найширшому її розумінні, щоб залучити відповідних представників громадянського суспільства, а також соціальних партнерів.

V. ЗАПРОПОНОВАНІ СПІЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ДЛЯ СПІВПРАЦІ

V.1 ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ

Партнери, які відреагували на консультації, дали чіткий сигнал своєї зацікавленості в ЄС як в партнері для економічного розвитку та модернізації, інвестицій та для розвитку можливостей працевлаштування для молоді. Це пов'язано з подальшою високою зацікавленістю у мобільності й можливості подорожувати і працювати в ЄС.

Економічний і соціальний розвиток мають бути в серці внеску ЄС у справу стабілізації регіону сусідства та розбудови партнерств.

Вдосконалення економічного управління, посилення фіскальної стабільності й підтримка структурних реформ для покращення конкурентоспроможності та всеосяжного росту і соціального розвитку є ключами до розвитку економічної стійкості країни. Макроекономічна

¹ Висновки Європейської Ради 13201/15 від 26 жовтня 2015 року.

стабільність і економічна реформа в регіоні сусідства мають пріоритетне значення, і ЄС продовжить надавати підтримку, зокрема шляхом своїх операцій макроекономічної допомоги. ЄС має сприяти розбудові спроможності та створенню нових можливостей для навчання, щоб допомогти розвитку нового покоління публічних управлінців, зданих забезпечувати ефективно і всеохоплююче економічне управління та сталі соціальні результати. Модернізація економіки, плекання інновацій, створення робочих місць, активний розвиток навичок і сприяння економічній, соціальній та територіальній злагодженості є іншими ключовими аспектами.

Можуть бути більш ефективно розгорнуті деякі нові, але також і багато існуючих інструментів, щоб допомогти створити кращі умови для робочих місць і росту. ЄС може посилити співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, а саме з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовим банком, Міжнародним валютним фондом (МВФ) і відповідними міжнародними організаціями у відношенні розвитку приватного сектору та ініціатив, які сприяють всеосяжному росту та покращенню життєвих умов громадян. Крім того, мають отримати підтримку заходи, спрямовані на посилення партнерств з приватним сектором, так само як слід активізувати використання інноваційних підходів, наприклад, шляхом поєднання грантів і кредитів, як важливого способу отримання додаткових ресурсів і посилення впливу допомоги ЄС.

ТОРГІВЛЯ

Консультації показали, що доступ до ринку і надалі має ключове значення, однак створили відчуття, що потрібна більша гнучкість щодо торгових угод.

* Ціль – створення економічної зони з тими країнами, які мають угоди про ПВЗВТ

* Легші та гнучкіші умови торгових угод для тих країн, які не мають таких угод

Ключовим інструментом ЄПС, що сприяє процвітанню, донині є надання доступу до ринку ЖС. Деякі сусіди обрали шлях тісної економічної інтеграції з ЄС. Було укладено три угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) зі східними партнерами (з Україною, Республікою Молдовою та Грузією) в рамках Угод про асоціацію (УА). В регіоні Південного сусідства ведуться переговори про одну ЗВТ (з Марокко), тоді як перемовини з Тунісом було щойно започатковано. ЄС продовжуватиме поточні переговори з південно-середземноморськими країнами-партнерами, у тому числі за допомогою диференційованого, прогресивного й асиметричного підходу на основі спільних пріоритетів. ЄС сприятиме внутрішнім реформам в країнах-сусідах, спрямованим на впровадження УА/ПВЗВТ та інших двосторонніх угод.

Повне та дієве виконання цих угод є пріоритетом для партнерів, з якими було укладено УА/ПВЗВТ. Це сприятиме реформам і сталому економічному росту. Як було визначено під час самітів Східного партнерства у Вільнюсі в 2013 році та Ризі в 2015 році, результатом впровадження УА/ПВЗВТ, паралельно зі здійсненням реформ, стане комплексне наближення партнерів до міжнародних стандартів, а також законодавства і стандартів ЄС. Це приведе до поступовою економічної інтеграції партнерів з внутрішнім ринком ЄС і, таким чином, до створення економічної зони. Реалізація такого амбітного стратегічного бачення економічної інтеграції між відповідними партнерами і ЄС є бажаною. Це сприятиме досягненню довгострокової цілі ширшої сфери економічного процвітання на основі правил Світової організації торгівлі (СОТ) і суверенних рішень по всій Європі та за її межами.

Однак кілька партнерів наразі не прагнуть використовувати таку модель. Для тих, хто нині не планує вступати в переговори щодо ПВЗВТ, ми намагатимемося спільно визначити привабливі та реалістичні альтернативи, щоб сприяти інтеграції та посилювати торгові й інвестиційні відносини, які відображатимуть взаємні інтереси. ЄС запропонує, де можливо, більшу гнучкість, з легшими варіантами, що виходять за межі нинішніх угод преференційної та неpreferenційної торгівлі для тих, хто вирішить утриматися від активного розвитку співпраці в усіх галузях з самого початку.

Наприклад, УА/ПВЗВТ передбачають можливість підписання Угод про оцінку відповідності та прийнятність (Угоди АСАА), що створюють умови для вільного руху промислових товарів у конкретних секторах економіки. Такі угоди також можуть підходити іншим країнам, на які поширюється ЄПС, чії поточні договірні відносини з ЄС передбачають наближення у сфері технічних регламентів, стандартів і оцінки відповідності.

ЄС і надалі прагне заохочувати торгівлю між ЄС, країнами-партнерами в рамках ЄПС і їхніми торговими партнерами.

ЕКОНОМІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ І ПІДПРИЄМНИЦТВО

* Підтримка реформ, спрямованих на створення кращого підприємницького та інвестиційного клімату

* Сприяння економічному росту шляхом підтримки МСП

* Підтримка економічного росту шляхом модернізації існуючих галузей і диверсифікації в нові

ЄС підтримуватиме партнерів у модернізації їхніх економік для розумного та сталого росту шляхом участі в економічному діалозі, надання політичних консультацій і мобілізації фінансової допомоги. Це сприятиме кращому підприємницькому середовищу і реформам, які створять можливості для більших інвестицій і більшої кількості та кращої якості робочих місць. Він також зосередиться на сприянні сектору малих і середніх підприємств (МСП), що є первинним джерелом зайнятості (і вже підтримується у рамках фонду ПВЗВТ (DCFTA facility, зокрема працюючи над покращенням доступу до фінансування та інформації). Слід заохочувати та підтримувати реформи, спрямовані на підтримку економічного і соціального розвитку (розвиток навичок, соціальний захист, освіта, вода і охорона здоров'я).

Науково-дослідна та інноваційна діяльність мають вирішальне значення для створення якісних і сталих робочих місць, тому слід заохочувати модернізацію та диверсифікацію економік шляхом сприяння збільшенню участі сусідніх країн в ініціативах ЄС, таких як програми «Європейська підприємницька мережа» («Enterprise Europe Network»), «Горизонт 2020» і «COSME» («Конкурентоспроможність підприємств і МСП»), доступу до освітнього проекту мульти-гігабітної інтернет-мережі GÉANT і сприянню концепції «розумної спеціалізації», розробленої в рамках регіональної політики ЄС для проектування науково-дослідних та інноваційних стратегій. Слід сприяти розвитку Спільного простору знань та інновацій між ЄС і його південно-східними сусідами, використовуючи наукові дані для створення робочих місць, що спираються на знання, і залучення інвесторів до інноваційних бізнесів в ЄС і країнах-сусідах. ЄС продовжить суміщати та інтегрувати спільні науково-дослідні й інноваційні пріоритети за допомогою спільних програм, таких як Партнерство задля наукових досліджень та інновацій в Середземномор'ї (PRIMA), і заохочення приєднання країн-сусідів до програми «Горизонт 2020».

Сільське господарство є основним джерелом робочих місць для багатьох країн-партнерів, і ЄС має продовжити підтримувати сталі та всеосяжні стратегії й інвестиції в модернізацію галузі, а також диверсифікацію до інших джерел доходів, створюючи, де необхідно, діяльність в сільських місцевостях. ЄС підтримуватиме економіку, що спирається на заощадливе використання ресурсів, шляхом вирішення екологічних викликів, таких як деградація або змагання за природні ресурси. Схожим чином, ЄС має зробити свій внесок у розвиток морських економік, при цьому спільно працюючи над спільним баченням сталого використання спільних морів.

Слід посилити підтримку цифрової економіки для гармонізації цифрового середовища між ЄС і його сусідами. Це створить робочі місця, сприятиме економічному розвитку та інноваційній діяльності, зокрема забезпечуючи переваги для молоді у відношенні можливостей для навчання та зайнятості, на місцевому рівні або на відстані, а також для започаткування бізнесів з низьким початковим капіталом.

ЗАЙНЯТІСТЬ І МОЖЛИВІСТЬ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ: В ЦЕНТРІ УВАГИ – МОЛОДЬ

- * Зосередження на робочих місцях і навичках, особливо молоді
- * Посилення підтримки «Erasmus +»
- * Нова особлива увага до професійно-технічного навчання
- * Нові ініціативи для мобільності представників інтелектуальних професій

ЄС може допомогти покращити зайнятість місцевої робочої сили, посприяти зосередженню зусиль на розвитку навичок і вмінь, а також створенню можливостей, особливо для молодих чоловіків і жінок. Така підтримка має надаватися, починаючи зі сприяння позашкільній освіті («неформальне навчання») до спрощення доступу до початкової та середньої освіти, боротьби з неграмотністю, а також забезпечення розвитку навичок, професійно-технічного учнівства та навчання без відриву від виробництва. ЄС значно посилить масштаб залучення партнерських країн-сусідів до програми «Erasmus+», у тому числі підвищить рівень фінансування. Особлива увага має також приділятися участі у цій програмі закладів вищої освіти із зон конфліктів.

ЄС сприятиме мобільності у сфері професійної освіти та навчання, для того щоб мати можливість дати більшу підтримку в цій ключовій сфері. ЄС також підтримуватиме мобільність стажерів з країн ЄС і країн-сусідів, які прагнуть отримати досвід за кордоном.

ЄС консультуватиметься з партнерами щодо створення колегії з питань зайнятості та можливості працевлаштування молоді у рамках Східного партнерства. ЄС також заохочуватиме обміни в межах політики освіти, навчання та молоді між країнами південного Середземномор'я на основі існуючих форумів співпраці в регіоні. ЄС звернеться до Європейського фонду професійно-технічної підготовки із запрошенням до активної діяльності у цьому контексті.

ЄС підтримуватиме політику, спрямовану на поєднання навичок і потреб ринку праці, покращення співпраці між науковими спільнотами і розвиток у студентів навичок працевлаштування на наукоємних і сталих робочих місцях, а також сприятиме створенню програм стимулювання повернення тих, хто навчався або здобував навички в ЄС, до їхніх рідних країн.

ПАРТНЕРСТВА ЗАДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ

- * Розвиток партнерств для підтримки інвестицій та економічної модернізації
- * Активніше залучення приватного сектору для стимулювання інвестицій та реформ
- * Створення нових об'єднань між приватним сектором, ЄС, Державами-членами ЄС і міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення економічного росту, створення робочих місць і підтримки молоді

З тими сусідами, які виявляють бажання, ЄС розвиватиме міжгалузеві партнерства для підтримки росту, зайнятості та економічної модернізації. Це об'єднає публічний і приватний сектори, ЄС і зацікавлені Держави-члени ЄС, міжнародні фінансові інституції та інших партнерів, що може допомогти країні розвиватися відповідно до стратегії розумної спеціалізації.

Зокрема ЄС заохочуватиме підприємців до прямої співпраці з партнерами в регіоні сусідства. Слід більш системно здійснювати місії економічної дипломатії до країн, охоплених ЄПС, для більш ефективної мобілізації європейського бізнесу з метою сприяння торговій та інвестиційній діяльності в країнах-сусідах. Крім того, такі місії використовуватимуться для забезпечення сусідів належними партнерами для надання практичної підтримки щодо особливих викликів економічного розвитку, у тому числі тих, що стосуються посилення їхньої бази навичок, підприємництва та диверсифікації їхньої економічної активності.

ТРАНСПОРТ І СПОЛУЧУВАНІСТЬ

Консультації підтвердили необхідність підтримки посилення сполучуваності як ключової сфери співпраці

*Розширення основної Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T) до східних партнерів;

* Визначення регіональних мереж в Південному регіоні, які мають бути включені до нормативних положень щодо TEN-T

Співпраця щодо транспортної сполучуваності та телекомунікацій сприяє економічному розвитку партнерів і може бути засобом підтримки діалогу та початковою точкою регіональної співпраці між ними. На сході безпечна та стала транспортна система, сполучена з Транс'європейською транспортною мережею (TEN-T), має ключове значення для стимулювання економічного росту між партнерськими країнами-сусідами та ЄС. Саме тому Європейський Союз розширити свою TEN-T до східних партнерів і спільно з міжнародними фінансовими організаціями та іншими партнерами сприяти необхідним інвестиціям у цю розширену мережу.

На півдні слід заохочувати регуляторне зближення та гармонізацію відповідно до Плану дій щодо регіонального транспорту на 2014-2020 роки, який стосується морського, авіаційного, залізничного, автомобільного та міського засобів сполучення. У той же час ЄС має визначити пріоритети регіональних інфраструктурних проєктів і підготувати індикативні карти майбутньої Транссередземноморської транспортної мережі.

Підтримка Спільного авіаційного простору відбуватиметься шляхом впровадження договорів, наразі підписаних з Грузією, Ізраїлем, Йорданією, Молдовою та Марокко (і близької до підписання угоди з Україною), а також проведення переговорів щодо нових договорів. ЄС також підтримати спроможність своїх партнерів скористатися перевагами проєкту "Морські магістралі" з його покращеною портовою інфраструктурою та відповідними послугами.

Більше того, ЄС продовжуватиме регуляторне зближення у сфері комунікацій з нашими партнерами за допомогою регіональних груп регуляторних органів у східному та південному регіоні відповідно, а також співпрацю у сфері космічних досліджень із зацікавленими партнерами.

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА І ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ КЛІМАТУ

Консультації виявили тверду підтримку необхідності забезпечення більшого місця енергетичній співпраці в рамках ЄПС, як заходу безпеки (енергетичний суверенітет), а також як засобу сталого економічного розвитку

* Підтримка більшої енергетичної незалежності шляхом сприяння диверсифікації енергетичних ресурсів, кращої співпраці щодо енергоефективності та переходу до низьковуглеводної економіки

*Створення нових рамок співпраці з партнерами за межами регіону сусідства

Маючи на меті побудову стійкого Енергетичного союзу на основі амбітної кліматичної політики, ЄС прагне посилити свій енергетичний діалог з країнами-сусідами в сфері енергетичної безпеки, реформ енергетичного ринку та сприяння розвитку сталої економіки. ЄС значною мірою покладесться на сусідні з ним країни у відношенні безпечного, надійного і передбачуваного виробництва і транспортування енергії, а тому йому необхідно посилити діалог з країнами-партнерами щодо енергетичної безпеки та сталого виробництва енергії. Так само, енергетика має ключове значення для стабільного розвитку та стійкості самих країн-партнерів.

Деякі наші партнери мають значний чи потенційно значний дохід від їхніх енергетичних ресурсів або від їхньої позиції як країни-транзитера. Однак економічна стабільність всіх країн-

партнерів більшою чи меншою мірою залежить від сталого балансу між їхнім споживанням енергії та їхнім профілем енергетичних поставок і виробництва. Деякі країни-партнери у Східному регіоні знаходяться у вразливому положенні через занадто високу залежність від конкретних енергетичних поставок і тому мають живий інтерес до посилення їхнього суверенітету шляхом диверсифікації їхніх джерел і поставок. ЄС продовжить підтримувати такі зусилля. Інші в південному регіоні також стоять перед лицем викликів у відношенні управління їхнім зростаючим попитом на енергію.

Ініціативи, такі як створення спроможностей для реверсних газових потоків в Україну, завершення Південного газового коридору і краще використання нових енергетичних відкриттів з одночасною оцінкою та попередженням потенційних ризиків є важливими для досягнення всеєвропейської енергетичної безпеки.

Активізація співпраці щодо енергетичної ефективності, відновлюваних джерел енергії, управління попитом і діяльність, спрямована на пом'якшення наслідків зміни клімату і пристосування до нього сприятимуть розвитку більш ефективних, конкурентоспроможних, стійких і стабільних економік, посилюючи при цьому при цьому енергетичний суверенітет і зменшуючи викиди. Для досягнення цих цілей важливим є забезпечення повного впровадження очікуваної Паризької угоди щодо клімату та здійснення пов'язаних з нею подальших кроків, зокрема у відношенні виконання зобов'язань наших партнерів. ЄС працюватиме над поширенням кращих практик і проведенням спільних досліджень, зокрема і щодо поступового припинення виплати субсидій на видобуток викопного палива, запровадження жорсткого моніторингу викидів, рамок звітування та верифікації, у тому числі в перспективі щодо систем торгівлі квотами на викиди парникових газів, які можуть бути під'єднані до системи торгівлі квотами ЄС в міру їхньої готовності.

Для збільшення можливостей для інвестицій і торгівлі ЄС посилить повну інтеграцію на енергетичному ринку з Республікою Молдова, Україною та Грузією за допомогою Енергетичного співтовариства. ЄС має також продовжити зближення регуляторних положень з іншими партнерами щодо галузей, які становлять спільний інтерес. У відношенні країн-партнерів у Південному регіоні сусідства, ЄС запропонує співпрацю, що спиратиметься на спеціально розроблену основу, для сприяння виробництву, розподілу, торгівлі та ефективному споживанню енергії. Як перший крок, ЄС працюватиме із зацікавленими партнерами та Міжнародним енергетичним агентством для забезпечення комплексних переглядів енергетичної політики країн, у тому числі переліку перешкод для енергетичних інвестицій і визначення відповідних реформ.

ЄС підтримуватиме субрегіональну співпрацю, де прийнятно, з країнами Східного Середземномор'я, Магрибу та Південного Кавказу. За межами регіону сусідства слід використовувати нові Тематичні рамки для розвитку співпраці з такими партнерами, як Туреччина, Казахстан, Туркменістан і, потенційно, Ірак та Іран. Це полегшить транс регіональну діяльність та залучатиме інвестиції в ці сфери, спираючись на такі успішні ініціативи, як INOGATE. Коли настануть належні умови, ЄС розгляне питання переформування енергетичних відносин з Росією на основі міжнародного та Європейського права.

У. 2. СФЕРА БЕЗПЕКИ

Консультації засвідчили доволі розповсюджене бажання приділяти питанням безпеки у рамках Європейської політики сусідства більше уваги. Це потрібно, аби допомогти країнам-партнерам виробити стійкий імунітет до погроз, з котрими вони наразі зіштовхуються. Новий акцент на питаннях безпеки відкриє широкий спектр нових напрямів співпраці в рамках Європейської політики сусідства. Співпраця може складатися з реформи сектору безпеки, заходів для захисту кордону, боротьби проти тероризму і радикалізму та антикризового управління.

У червні 2015 Європейська Рада вкотре заявила про необхідність розширення прав і можливостей, які дозволяють партнерам запобігати кризам і регулювати їх, зокрема завдяки конкретним проектам, спрямованим на зміцнення потенціалу, з гнучким географічним охопленням. З урахуванням специфіки викликів у сфері безпеки, з якими зіштовхуються країни-партнери, ЄС повинен зосередитися на зміцненні співпраці, спрямованої на реформування сектору безпеки. Ґрунтуючись надалі на Європейському порядку денному у сфері безпеки², нова Європейська політика сусідства зосереджуватиметься передусім на боротьбі проти тероризму та запобіганні радикалізації; боротьбі проти небезпечної та організованої транскордонної злочинності та корупції; вдосконаленні судової співпраці у кримінальних справах та боротьбі проти кіберзлочинності у повній відповідності до принципу верховенства права та міжнародного права, включаючи міжнародне право в галузі захисту прав людини.

З метою викорінення першопричин транскордонних загроз і сприяння безпеці спільних кордонів, існує потреба у превентивній взаємодії з партнерами в регіоні сусідства. Євросоюз і зацікавлені країни-партнери повинні активізувати обмін інформацією та зміцнення потенціалу для боротьби проти транскордонних загроз. Окрім того, нова ЄПС буде протистояти міжсекторальним викликам у сфері безпеки, пов'язаним з міграцією, зокрема, що стосується незаконного перевезення мігрантів, торгівлі людьми, соціальної згуртованості та захисту кордону і прикордонного контролю.

Подальші зусилля будуть спрямовані на просування й активізацію впровадження резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 про жінок, мир і безпеку, її наступних резолюцій та гендерної проблематики під час планування, впровадження та перегляду Спільної політики безпеки та оборони.

Реформа сектору безпеки: ЄС має намір активізувати взаємодію з органами влади, які відповідають за питання, пов'язані з безпекою, в країнах-партнерах. Потрібно надати підтримку зацікавленим країнам-партнерам у впровадженні реформ у сфері цивільної та військової безпеки. Така співпраця може складатися зі стратегічних та політичних рекомендацій, діяльності, спрямованої на зміцнення потенціалу, діалогів з громадянським суспільством та підтримки програм безпеки громад.

Боротьба проти тероризму та запобігання радикалізації: Загроза тероризму і радикалізації стосується як Європи, так і її сусідів. Тому ЄС активізує роботу з партнерами у сфері боротьби проти тероризму, включаючи запобігання радикалізації, протидію воєвничому екстремізму, підтримку кримінально-правових заходів у відповідь на тероризм, а також протидію і припинення фінансування тероризму за допомогою відповідних механізмів боротьби проти відмивання грошей. Вирішальне значення матиме залучення громадянського суспільства, особливо молодіжних організацій, до запобігання радикалізації. Чинна Мережа попередження радикалізації (RAN) і нещодавно створений Центр провідних знань стануть головними платформами для співпраці та обміну досвідом. Вирішення ширших питань, зокрема тих, що стосуються неефективності правосуддя, гендерної нерівності, розпалювання ненависті, безробіття серед молоді та неграмотності, також буде частиною ширшої роботи з дерадикалізації. Ключове значення матиме міжкультурний діалог, подібний до того, який провадить фонд Анни Лінд.

Боротьба проти організованої злочинності: Організована злочинність і корупція можуть загрожувати стабільності в усьому регіоні. Євросоюз має посилити підтримку країн-партнерів у боротьбі проти особливо небезпечної організованої міжнародної злочинності, включаючи боротьбу з незаконними перевезеннями мігрантів і торгівлею людьми, ліквідацію злочинних мереж, сприяючи використанню фінансових розслідувань як доповненню до методів кримінального права. У зв'язку із цим у рамках Європейської порядку денного в сфері безпеки³

² Повідомлення Європейської Комісії Європейському Парламенту, Раді ЄС, Європейському економіко-соціальному комітету і Комітету регіонів: Європейський порядок денний у сфері безпеки, COM (2015) 185 остаточна версія.

³ Європейський порядок денний у сфері безпеки (COM (2015) остаточна версія)

поставлена мета поширити в країнах-сусідах методологію ЄС щодо виявлення загроз скоєння тяжких злочинів і діяльності організованих злочинних груп та розробки відповідних заходів політики. ЄС також має вивчити можливість залучення країн-партнерів до роботи чинних мереж фінансових розслідувань (зокрема, мережі Підрозділів фінансової розвідки). Окрім того, Євросоюз продовжить співпрацю з країнами-партнерами у сфері протидії незаконній торгівлі людьми, незаконному обігу стрілецької зброї та зброї малої дальності, а також співпрацю з метою боротьби проти незаконного обігу наркотичних речовин. ЄС продовжить надавати підтримку країнам-партнерам у впровадженні комплексних і збалансованих державних правил використання лікарських засобів. За потреби Євросоюз прагнучиме до поліпшення правової основи для співпраці судових і поліцейських органів з країнами-партнерами, а також працюватиме в напрямі реалізації такої співпраці. Спільно з Інтерполом слід вивчити необхідність подальшого зміцнення потенціалу правоохоронних органів у країнах-сусідах і працювати над сприянням обміну інформацією з країнами-членами ЄС та Європолом. Аби спростити правову співпрацю під час розслідування всіх тяжких злочинів, ЄС спільно з Євроюстом сприятиме активнішій взаємодії та співпраці.

Боротьба проти кіберзлочинності: Стратегія ЄС у сфері інформаційної безпеки⁴ пропонує організаційну структуру для подальшої взаємодії з країнами-сусідами. ЄС може запропонувати свою допомогу в розвитку і зміцненні потенціалу в сфері кібербезпеки і стійких інформаційних інфраструктур, боротьби проти кіберзлочинності та кібертероризму, зокрема за допомогою аналізу загроз, сприяння розвитку спеціалізації в правоохоронних органах, підготовки працівників судів і підтримки під час розробки відповідної державної політики, стратегій та інституцій у країнах, що не входять до складу Євросоюзу. ЄС і надалі сприятиме ратифікації та впровадженню Будапештської конвенції про кіберзлочинність в країнах регіону сусідства. Конвенція, зокрема, є прикладом для розробки національного законодавства про кіберзлочини та підґрунтям для міжнародної співпраці у цій сфері.

Запобігання ризику хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної небезпеки: Надання допомоги партнерам з метою підвищення їх готовності та здатності реагувати, зокрема через фінансовані Євросоюзом Центри провідних знань.

Співпраця в рамках **Спільної політики безпеки та оборони** та врегулювання довготривалих конфліктів: Структури, створені в рамках архітектури безпеки і оборони ЄС, можуть стати майданчиком для обміну провідним досвідом, співпраці в рамках спільних цілей, а також для зміцнення потенціалу. У такий спосіб новий імпульс отримає співпраця з питань, пов'язаних із Спільною політикою безпеки та оборони. З метою зміцнення духу партнерства та взаємної відповідальності – індивідуально в кожному конкретному випадку – потрібно також сприяти участі країн-партнерів у місіях та операціях Спільної політики безпеки та оборони і бойових груп ЄС, а також їх асоціації у відповідні програми та агенції, наприклад, у Європейську оборонну агенцію та Європейський коледж безпеки і оборони. ЄС намагатиметься налагодити діалоги з питань безпеки та оборони з країнами-партнерами та сприяти участі посадових і службових осіб від країн-партнерів у навчальних курсах відповідних оборонних коледжів. У відповідності до всеосяжного підходу ЄС до зовнішніх конфліктів і криз, використовуватимуться усі доступні засоби, включаючи – за потреби – й місії та операції Спільної політики безпеки та оборони або спеціальні представники Євросоюзу. Це потрібно задля надання підтримки процесу управління у кризових ситуаціях і врегулюванні довготривалих конфліктів у країнах регіону сусідства.

Реагування на кризи та управління у кризових ситуаціях: Євросоюз повинен зміцнювати можливості партнерів у напрямі, що стосується раннього попередження, запобігання та готовності до криз, пропонуючи тісну співпрацю у сфері цивільного захисту та взаємодію в рамках механізму ЄС з цивільного захисту. Євросоюз також приділятиме особливу увагу заходам із гарантування безпеки здоров'я за допомогою зміцнення потенціалу країн з метою ефективного реагування на загрози здоров'ю, включаючи інфекційні захворювання. За умови

⁴ Стратегія Європейського Союзу в сфері інформаційної безпеки: Відкритий, безпечний і захищений кіберпростір (JOIN(2013) 1 остаточна версія)

прийняття відповідного рішення і зважаючи на ситуацію, може бути надано доступ до зображень Центру супутникового спостереження ЄС – якщо такою буде потреба в рамках заходів у відповідь на кризову ситуацію. За такого підходу гнучкість у програмуванні та використанні ЄПС та інших фінансових інструментів буде мати вирішальне значення. Через це буде забезпечена тісна координація між роботою у сфері безпеки, що проводиться в рамках Європейського інструменту сусідства, діяльністю в рамках Спільної зовнішньої політики та політики безпеки та Спільної політики безпеки та оборони і двосторонньою роботою країн-членів ЄС та відповідних міжнародних організацій. Потрібно вивчити можливості синергії з іншими інструментами у поєднанні з роботою з надання принципової гуманітарної допомоги, що ґрунтується на потребах, та щодо зміцнення стійкості та стабілізації. Згідно із всеосяжним підходом, ключове значення матиме залучення країн-членів та агенцій ЄС як до розробки, так і до надання підтримки у сфері безпеки.

V. 3. МІГРАЦІЯ ТА МОБІЛЬНІСТЬ

Консультації, що збіглися в часі зі значними потоками мігрантів та біженців, які часто потрапляють до ЄС через території країн регіону сусідства, підтвердили зацікавленість країн-партнерів у більшій мобільності в напрямі ЄС. ЄПС відобразатиме активізацію співпраці з питань як легальної, так і нелегальної міграції.

- * Розширення співпраці з партнерами за межами регіону сусідства;
- * Збільшення підтримки тих, хто приймає і надає допомогу біженцям і тимчасово переміщеним особам;
- * Зміцнення співпраці з метою викорінення першопричин нелегальної міграції та вимушеного переселення;
- * Ефективна співпраця з питань повернення та реадмісії нелегальних мігрантів і довготривалої реінтеграції.

А також:

- * Виявлення дефіциту знань і навичок в ЄС для сприяння взаємовигідній легальній міграції;
- * Надання більшої підтримки циркулярній міграції;
- * Сприяння визнанню кваліфікацій;
- * Початок діалогів з питань академічної мобільності.

Як засвідчила нещодавня криза, викликана напливом біженців, владання проблем, пов'язаних із першопричинами нелегальної міграції та вимушеного переселення, займає центральне місце в стабілізації становища в країнах-сусідах.

Європейський порядок денний з питань міграції, Висновки Європейської Ради від 25-26 червня і 15-16 жовтня, Конференція на високому рівні з міграційних маршрутів, що проходять по Східному Середземномор'ї і країнам Західних Балкан, від 8 жовтня і Саміт з питань міграції у Валлетті від 11-12 листопада 2015 року – все це підтверджує новий політичний імпульс для глибшої співпраці з країнами-партнерами, розташованими в регіоні Європейської політики сусідства.

Розвиток партнерства, що ґрунтується на всеосяжному підході

Останніми роками співпраця з партнерами з питань міграції та мобільності поглибилася завдяки окремим важливим візовим діалогам і низці Партнерств у сфері мобільності. Також було розпочато діалоги з іншими партнерами як на сході, так і на півдні регіону сусідства. ЄС прагне зміцнювати співпрацю з країнами регіону сусідства, а також з країнами, що знаходяться поза його межами, – зокрема, з державами Західних Балкан, Туреччиною, державами всього Близького Сходу, регіону Сахель і Африканського Рогу. Задля сприяння реформам і зміцнення відданості наших країн-партнерів тісному партнерству буде розроблено диференційний підхід до таких країн. Мета такого кроку – розвиток тіснішої взаємодії з візових питань та мобільності з тими, хто готовий співпрацювати з ЄС, включаючи діалоги з партнерами щодо візової лібералізації та спрощення видачі віз.

Наразі ведуться регіональні діалоги – зокрема, це стосується «Рабатського процесу» і «Хартумського процесу» в регіоні південного сусідства, або «Будапештського процесу» і «Празького процесу» в регіоні Східного партнерства. Також було створено Робочу групу Східного партнерства з питань міграції та надання притулку з метою розвитку внутрішньорегіональної співпраці та планування. Водночас задля забезпечення ефективнішої співпраці у сфері міграції з країнами, розташованими за межами регіону сусідства, може бути розроблена Тематична рамкова програма.

Сприяння взаємовигідній міграції та мобільності

Разом із зусиллями з боротьби проти нелегальної міграції ЄС вважає, що потрібно сприяти розвитку мобільності та соціально-культурним контактам. Євросоюз має намір удосконалювати механізми, аби визначити дефіцит кваліфікацій на європейському ринку праці та сприяти визнанню кваліфікацій громадян країн, що не входять до ЄС, які працюють на його території.

ЄС зміцнюватиме свою правову основу і сприятиме її повному та адаптивному впровадженню з урахуванням конкретної ситуації в країнах-партнерах ЄПС.

У березні 2016 року Європейська Комісія планує представити зміни до Директиви ЄС про блакитну карту, щоб поліпшити і ще більше спростити в'їзд і проживання в ЄС висококваліфікованих громадян з інших країн. Євросоюз має сприяти розширенню академічної мобільності й удосконалювати правову базу у напрямках, що стосуються умов в'їзду та проживання в ЄС громадян країн-учасниць Європейської політики сусідства, які прибувають з метою навчання, підвищення кваліфікації, проведення дослідження, участі у волонтерській роботі або в рамках студентського обміну.

ЄС співпрацюватиме з країнами ЄПС з метою сприяння та успішного спрощення процесу визнання навичок і кваліфікацій.

У співпраці з країнами-членами ЄС ми розвиватимемо систему підтримки кваліфікованої трудової міграції, включаючи можливість надання пільгових схем для громадян країн ЄПС, які прагнуть до подальшої співпраці з Євросоюзом у питаннях, пов'язаних з міграцією.

Буде створена платформа для діалогу з представниками бізнесу, профспілок та соціальних партнерів, аби якомога повніше оцінити потреби ринку праці та роль, яку міграція може відіграти в ньому. У довгостроковій перспективі стане у нагоді новий підхід до легальної міграції, що ґрунтується на прикладі систем «попередньої заявки» (expression of interest), які дозволяють роботодавцям визначити пріоритетних заявників з тих кандидатів, яких було відібрано попередньо.

З аналогічною метою – зокрема, й через ідентифікацію схем у відповідних секторах економіки (наприклад, сільське господарство або туризм) відповідно до Директиви про сезонних робітників від 2014 року – буде віднайдено ефективніші способи вибудовування зв'язків з діаспорами, зміцнення регіональних механізмів мобільності, включаючи мобільність «Південь-Південь», і співпраці з питань циркулярної міграції. Також Євросоюз повинен сприяти впровадженню механізмів міграції на малих і середніх підприємствах і програм для підприємців в європейських країнах.

Окрім того, Євросоюз повинен розглядати можливість надання особам, які тимчасово проживають у ЄС, права займатися бізнесом, професійною або іншою діяльністю в країні народження, продовжуючи водночас проживати в одній з країн-членів. Також повинні бути розглянуті питання, пов'язані з ефективним здійсненням грошових переказів.

Ми створимо новий фонд підтримки стартап-компаній (Startback) для надання капіталу, аби сприяти «інтелектуальній циркуляції». Цей фонд надаватиме підтримку мігрантам, які повертаються в країну народження після проживання в Європейському Союзі, аби вони могли заново інтегруватися в ній і – завдяки набутим навичкам і знанням – сприяти економіко-соціальному розвитку на місці.

ЄС і надалі підтримуватиме об'єктивний і справедливий дискурс з питань міграції і продовжуватиме рішуче боротися проти усіх форм і проявів расизму та дискримінації, сприяючи міжкультурному діалогу, культурному розмаїттю та взаєморозумінню.

Забезпечення захисту нужденним

У ширшому регіоні сусідства ЄС відбувається кілька великих довготривалих криз; також у цьому регіоні перебуває майже 40% загальної кількості біженців і тимчасово переміщених осіб у світі. Через це Євросоюз потребує більш інтегрованих і всеосяжних заходів, що забезпечують тісний зв'язок між короткостроковими гуманітарними потребами та довгостроковим розвитком і реагуванням у сфері безпеки.

ЄС потрібно сприяти країнам-партнерам у розвитку їхніх систем надання притулку та захисту за допомогою підтримки переміщених через конфлікт осіб. Паралельно слід приділяти особливу увагу дітям-біженцям без супроводу, щоб гарантувати задоволення їхніх основних потреб, дотримання прав та збереження соціально-економічного та людського потенціалу та його використання на благо товариств і громад, що їх приймають. Нові Регіональні програми розвитку та захисту (RDPPs) для країн Північної Африки та Африканського Рогу, впровадження яких розпочнеться у 2016 році, а також чинні Регіональні Програми Розвитку та Захисту для Близького Сходу (Йорданія, Ліван та Ірак) матимуть вирішальне значення для досягнення цієї мети. Мета цих програм – підтримка країн-партнерів, що приймають велику кількість переміщених осіб, через зміцнення потенціалу і допомоги (насамперед у галузі міжнародного захисту та надання притулку), частково шляхом підвищення життєстійкості вимушено переміщених груп населення і громад, що їх приймають.

Боротьба з нелегальною міграцією

ЄС співпрацюватиме з країнами-учасницями ЄПС з метою подолання та пом'якшення першопричин нелегальної міграції як громадян цих країн, так і осіб, для яких ці країни є транзитними.

Євросоюз працюватиме над тим, щоб у гідний і сталий спосіб повертати тих, хто не має або втратив право перебувати на території ЄС. Це відбуватиметься, зокрема, за допомогою укладання та повного впровадження угод про реадмісію і механізмів добровільного повернення й реадмісії згідно з Планом дій стосовно повернення, запропонованим Європейською Комісією. Також Євросоюз допомагатиме країнам ЄПС у розробці їхньої власної політики, що дозволить повертати осіб до країн їхнього походження. Існує також потреба в удосконаленні відповідних механізмів, аби люди, які повертаються до своїх рідних країн, могли знову інтегруватися та сприяти розвитку місцевої економіки і суспільства. Будуть мобілізовані всі інструменти для розширення співпраці щодо повернення та реадмісії. Це забезпечить питанням реадмісії центральне місце у всіх діалогах з країнами походження і транзиту нелегальних мігрантів⁵.

Євросоюз має посилити підтримку зусиль, спрямованих на розробку державних і регіональних стратегій боротьби проти незаконного транспортування мігрантів, і створити інтегровані стандарти управління кордонами, співпрацюючи водночас з відповідними агенціями ЄС.

Активізація співпраці у сфері управління кордонами

Аби краще протистояти міграційним тискам, потрібна проактивна взаємодія з країнами-партнерами регіону сусідства у сфері управління кордонами. Спільно із зацікавленими країнами-партнерами Євросоюз активізує роботу у сфері обміну інформацією, зміцнення адміністративного потенціалу та розвитку оперативно-технічної співпраці. Цього можна досягти за допомогою навчання, проведення досліджень, впровадження проектів зі зміцнення потенціалу та пілотних проектів з країнами-партнерами, зокрема через співпрацю з відповідними агенціями ЄС, у тому числі з Європейським агентством з питань управління оперативною співпрацею на зовнішніх кордонах країн-членів ЄС (FRONTEX) і Європолом.

⁵ План дій ЄС щодо повернення, 9 вересня 2015 року, COM (2015) 453 остаточна версія

VI. РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Консультації частково велися в рамках наявних форматів регіональної співпраці, які продовжать розвиватися. Разом з тим, вони підтвердили сильну зацікавленість до розроблення нових способів роботи з країнами, які є сусідами країн-сусідів ЄС.

* Нове охоплення політики - за межі регіону Європейської політики сусідства

* Нові тематичні програми для розв'язання спільних викликів, наприклад, з питань міграції, енергетики, безпеки та охорони здоров'я.

У 2009 році ЄС і шість його східних партнерів започаткували ініціативу "Східне партнерство", виходячи зі своєї відданості основним цінностям (зокрема, демократії, верховенству права та дотриманню прав людини та засадничих свобод), ринковій економіці, принципам сталого розвитку та належного врядування. Відтоді Східне партнерство стало ефективною платформою для обміну та співпраці з широкого кола питань, починаючи від торгівлі, енергетики, транспорту до освіти та захисту довкілля. У 2015 році на саміті Східного партнерства у Ризі в список спільних пріоритетів, які просуватимуться партнерами, зокрема на багатосторонній основі в рамках Східного партнерства, були включені такі пріоритети як зміцнення інституцій та належного врядування, мобільність і контакти між людьми, ринкові можливості і розвиток взаємозв'язків. Тільки ЄС і його партнери володіють виключним правом вирішувати, як вони будуть розвивати свої відносини.

Регіональна співпраця в регіоні південних країн-сусідів просувається в рамках Союзу для Середземномор'я. Ця структура виявилася цінним майданчиком для політичних та економічних дискусій, забезпечуючи основу для співпраці щодо питань, які становлять взаємний інтерес, і щодо реалізації проєктів у регіоні. Багато учасників консультацій з громадськістю рекомендували поглибити цю співпрацю. Європейська Комісія та Високий представник ЄС працюють над подальшою активізацією цієї співпраці. У цьому зв'язку скрізь, де це буде доцільно, в своїй роботі з регіональною співпрацею ЄС надаватиме першорядне значення "Союзу для Середземномор'я".

Слід зміцнювати відносини між самими країнами-сусідами, і розвивати субрегіональну співпрацю як на сході, так і на півдні. За потреби, регіональна співпраця між країнами-партнерами та країнами-членами ЄС, поряд з країнами-кандидатами на вступ до ЄС та потенційними країнами-кандидатами, здійснюватиметься в рамках макрорегіональних стратегій ЄС і програм територіального співробітництва, аби повною мірою використовувати їхній потенціал.

Треті країни слід залучати в тих ситуаціях, коли зв'язки і взаємозалежність від інших партнерів вимагають ширших форматів співпраці. Європейський Союз скористається Тематичними рамковими програмами, щоб запропонувати державним і багатостороннім суб'єктам у регіоні, зокрема залучаючи країни-кандидати на вступ до ЄС та інших партнерів, співпрацю з регіональними проблемами, що викликають занепокоєння у наших країн-сусідів. Тематичні рамкові програми використовуватимуться як постійний майданчик для обговорення спільних політичних підходів, планування та інвестицій, які виходять за рамки регіону сусідства. Це будуть спеціалізовані зустрічі зацікавлених сторін з регіону південного або східного сусідства, в яких братимуть участь зацікавлені країни-члени ЄС, країни-сусіди і регіональні партнери, поряд з міжнародними фінансовими інституціями, міжнародними організаціями та іншими донорами. За потреби будуть запрошуватися організації громадянського суспільства і приватного сектору. Формат цих Тематичних рамкових програм та їхніх учасників залежатиме від обговорюваної теми і спиратиметься на наявні структури. Пріоритетна увага приділятиметься питанням міграції, енергетики та безпеки.

Туреччина є країною-кандидатом на вступ до ЄС і важливим сусідом як для самого ЄС, так і для декількох країн-партнерів. Розробляючи Тематичні рамкові програми, дія яких виходитиме

за межі регіону країн-сусідів, Європейському Союзу потрібно продовжувати тісну співпрацю з Туреччиною з питань, що становлять взаємний інтерес.

Відносини ЄС з Російською Федерацією погіршилися в результаті неправомірної анексії Криму і Севастополя та дестабілізації ситуації на сході України. Є кілька питань, які стосуються регіону і щодо яких допомогла би конструктивна співпраця щодо подолання спільних проблем та вивчення майбутніх можливостей, коли це дозволяють обставини.

Співпраця в рамках інших форумів доповнюватиме цю регіональну роботу. ЄС має розширити взаємодію, включивши в неї партнерів в країнах Африки південніше Сахари і в Сахелі, і в цьому контексті забезпечити узгодженість з поточною роботою з питань співпраці після закінчення терміну дії Котонуської угоди. ЄС має також залучати всіх відповідних партнерів на Близькому Сході і в Північній Африці до діалогу з питань політики, інвестицій та надання гуманітарної допомоги. Це включає в себе розширення діалогу з Лігою арабських держав, співпрацю з Організацією ісламського співробітництва, Радою співпраці держав Перської затоки, Африканським союзом, Союзом арабського Магрибу і роботу в рамках Форуму щодо західного Середземномор'я ("Діалог 5+5"). Ініціатива «Чорноморська синергія» була розроблена як важливий майданчик для розв'язання спільних проблем та сприяння політичним та економічним реформам. ЄС має продовжити сприяти регіональній співпраці та посилити координацію з Радою Європи, Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та її органами.

Регіональна стратегія ЄС щодо Сирії та Іраку, а також щодо боротьби з загрозою з боку ІДІЛ, прописує дії, прийняті ЄС та країнами-членами ЄС для допомоги у відновленні миру і безпеки в Сирії та Іраку. Якщо говорити про Іран, то завдяки виконанню досягнутої нещодавно домовленості з'являється можливість для подальшої співпраці з регіональними питаннями, зокрема у сфері енергетики. Враховуючи стратегічне значення Центральної Азії, ЄС має розширити взаємодію з відповідними партнерами для встановлення надійних, тривалих і міцних відносин з країнами регіону.

VII. Ефективніші результати діяльності

VII.1 ГНУЧКІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

ЄС надає значні фінансові ресурси для сприяння стабілізації в регіоні країн-сусідів. Понад 15 млрд євро виділено в рамках Європейського інструменту сусідства на період з 2014-го до 2020-го років. Для подальшого посилення впливу своїх дій ЄС намагатиметься використовувати значне додаткове фінансування, надалі зміцнюючи співпрацю з великими міжнародними фінансовими інституціями та залучаючи кошти Інвестиційного фонду сусідства. ЄС модернізуватиме і стратегічно переналаштовуватиме свої інструменти надання технічної допомоги (TAIEX та Twinning) для надання індивідуальної підтримки. ЄС і країни-партнери продовжать спільно працювати над тим, щоб фінансова допомога ЄС досягала бенефіціарів, яким вона призначається, а не ставала об'єктом шахрайства.

Документи на кшталт Порядку денного асоціації чи пріоритетів партнерства стануть основою для встановлення пріоритетів щодо надання допомоги. Двосторонні асигнування країнам-партнерам відображатимуть пріоритети Європейської політики сусідства та рівень амбіцій цих країн, а прихильність реформам та їх реалізація визначатимуть розподіл коштів у рамках програм Європейської політики сусідства.

Події в країнах-сусідах ЄС свідчать про зростання потреби в міжнародній фінансовій і економічній підтримці, яка має сприяти необхідній трансформації та стабільності. Наявні інструменти Європейського Союзу надають ресурси, спрямовані на розв'язання різних питань, але в багатьох випадках вони обмежені в обсягах порівняно з наявними або означеними потребами. У цьому зв'язку Європейська Комісія найближчими місяцями проведе детальне

оцінювання, аби розробити додаткові можливості, зокрема механізм, що дозволить краще й ефективніше відповідати на фінансові потреби країн-сусідів, включаючи підтримку реалізації необхідних реформ. Ця робота може проводитися з урахуванням досвіду наявних механізмів, зокрема тих, що створені протягом останніх років для підтримки країн-членів ЄС.

Дії у відповідь на конфлікти в Сирії і України та використання цільових фондів є прикладом того, наскільки оперативно і гнучко може надаватися сприяння в рамках фінансових інструментів ЄС. Тим не менш, попереду залишається багато роботи, аби прискорити надання сприяння і гарантувати, що допомога адаптується до політичних обставин та пріоритетів, які швидко змінюються.

Європейська Комісія та Високий Представник ЄС прагнуть прискорити надання допомоги, удосконалюючи процедури. Вони вивчать можливість створення «подушки гнучкості» в рамках Європейського інструменту сусідства, яка передбачає можливість резервувати ресурси, які будуть використовуватися для оперативного покриття непередбачених потреб, зокрема на завдання, що постають протягом конфлікту чи після його врегулювання; для допомоги біженцям; для ліквідації наслідків криз і стихійних лих і для реалізації програм з безпеки і стабілізації.

Буде розглянуто можливість зміни фінансових правил, аби невикористані кошти в рамках «подушки гнучкості» могли бути перенесені на наступний рік. ЄС використає процедуру середньострокового перегляду зовнішніх інструментів надання фінансування ЄС, що відбудеться у 2017 році, для вдосконалення адміністративних процедур. За потреби буде внесено пропозиції про модифікації в засадничих правових актах.

Поліпшення координації між донорами має велике значення не тільки для максимального використання ресурсів, а й для того, щоб внесок ЄС став більш помітним. Скрізь, де це можливо, спільні дії Європейського Союзу в регіоні мають реалізовуватися під брендом ЄС, зміцнюючи реалізацію спільних програм з країнами-членами ЄС та спільний аналіз від усіх джерел ЄС (зокрема Представництва ЄС, місії Спільної політики безпеки та оборони і роботи Спеціальних представників ЄС). Спрощений підхід має сприяти реалізації спільних проектів з країнами-членами ЄС і агенціями ЄС.

ЄС зміцнить ефективну донорську координацію з іншими фінансовими механізмами ЄС, з найбільшими міжнародними фінансовими інституціями, з Африканським союзом, Лігою арабських держав, Радою співпраці арабських держав Перської затоки, а також через роботу в рамках Союзу для Середземномор'я, Східного партнерства і регіональних майданчиків.

VII. 2. ПОМІТНІСТЬ ЄС, КОМУНІКАЦІЯ І ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

В основі нової Європейської політики сусідства буде поліпшення комунікації і просування політики ЄС. Досконаліша громадська дипломатія сприятиме кращому роз'ясненню цілей політики ЄС і позитивному впливу конкретних дій ЄС. Євросоюз має прагнути кращої помітності коштів ЄС, які були використані в країнах-сусідах з 2014 до 2020-го року. Помітність допомоги ЄС має стати умовою роботи з партнерами, що реалізують проекти Євросоюзу.

Підтримка з боку ЄС сприятиме формуванню незалежних, надійних медіа, що користуються довірою. ЄС може також надати підтримку урядам для поліпшення стратегічної комунікації, аби краще розуміти громадську думку, а також планувати та адаптувати кампанії, спрямовані на просування переваг реформ.

Відповідно до рішення Європейської Ради, ЄС має працювати з партнерами для виявлення дезінформації та вжиття рішучих заходів, якщо дезінформація спрямована проти ЄС. Доцільне поєднання інструментів проактивної стратегічної і тактичної комунікації дозволить ЄС та його

партнерам здійснювати ефективніший моніторинг ЗМІ та проводити аналіз медіа, краще розуміти думки і дискурси в країнах-партнерах і краще пояснювати переваги співпраці кожної країни з ЄС, що в результаті дозволить створити позитивний дискурс про підтримку та співробітництво в рамках Європейської політики сусідства.

Більша участь країн-членів ЄС у визначенні пріоритетів комунікації дозволить забезпечити більш чіткий голос ЄС. Представництва ЄС в країнах-партнерах працюватимуть в тісній співпраці з представниками країн-членів ЄС під час взаємодії з ключовими зацікавленими сторонами, зокрема з громадянським суспільством. Також потрібна діяльність з поширення інформації всередині ЄС, щоб пояснювати нашим громадянам, чому стабільні, безпечні і заможні країни-сусіди ЄС – це запорука стійкості і безпеки самого ЄС.

ЄС має взаємодіяти більше щодо цієї програми громадської дипломатії з урядами, громадянським суспільством, бізнесовою спільнотою, академічними колами та іншими громадянами в країнах-партнерах, зокрема, з молоддю, в тому числі за допомогою наукової дипломатії.

ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ МОЛОДІ

ЄС активізуватиме взаємодію з молоддю в країнах-сусідах, створюючи партнерства для молодих людей. Ці партнерства сприятимуть контактам між людьми і об'єднанню молоді різного віку в ЄС та сусідніх країнах. Мета - зміцнювати взаємоповагу, розуміння і підтримувати відкрите суспільство. Ці процеси мають включати в себе значне збільшення обмінів між школами та університетами, зокрема, можливу реалізацію в регіоні країн-сусідів пілотного проекту "Європейська школа". Підвищення межі наявного фінансування, доступного студентам програми «Erasmus», для навчання за кордоном, стане стимулом для того, щоб більше молодих європейців їхали на навчання до країн-партнерів, у такий спосіб розширюючи зв'язки між країнами-членами ЄС та країнами-партнерами.

Створення клубів «Друзі Європи» та мережі випускників для тих, хто брав участь у заходах ЄС, і, за можливістю, створення мережі "амбасадорів молоді", можуть стати інструментами для розвитку зовнішніх зв'язків. Іншими такими інструментами можуть стати форуми для обміну думками між молодими лідерами та майбутніми лідерами громадської думки в країнах ЄС і державах-сусідах.

VIII. НАСТУПНІ КРОКИ

Це Спільне повідомлення завершує формальний процес консультацій з питання перегляду Європейської політики сусідства. У 2016 році ми плануємо обговорити пропозиції, що містяться в цьому документі, а також позиції ЄС та країн-партнерів, щоб спільно визначити формат майбутніх відносин на основі рекомендацій, викладених у Спільному повідомленні.